

Lærervejledning til elevbesøg i Mindelunden

På de næste sider vil vi redegøre for opgaverne og den nødvendige baggrundsviden, så du som lærer bliver godt klædt på til jeres besøg. Lærervejledningen er bygget op som en samlet vejledning og dækker derfor alle elevopgaver. Husk penalhus og evt. skriveunderlag.

I skal ikke booke tid til at besøge os, blot tage hensyn og holde afstand til andre besøgende og evt. andre klasser.

Madpakker

I er velkommen til at sidde på græsplænen (markeret med blå) bag stengærdet og spise madpakker. Græsplænen foran stengærdet (markeret med rødt) skal ikke benyttes, af respekt for de omkomne som blev fundet på dette sted. I kan vaske hænder ved vores toiletfaciliteter, der rengøres ekstra grundtlig i denne tid. Vil I have lidt mere frie rammer for frokosten kan I tage i Ryvangens Naturpark.

Opgaver som start på besøg i Mindelunden

Opgave 1 aktiverer elevernes forhåndsviden om 2. verdenskrig, besættelsen af Danmark og hvad modstandsbevægelsen gik ud på. Måske har I arbejdet længe med emnet, måske er det nyt for eleverne, men det er oplagt at klæde eleverne på med baggrunds viden inden i besøger Mindelunden.

I kan eventuelt lave en evaluering efter jeres besøg, hvor eleverne igen tegner/skriver om deres viden om Mindelunden og modstandskampen under besættelsen.

Mindelunden et sted for respekt

Et besøg i Mindelunden er ikke "kun" de opgaver som eleverne skal arbejde med. Respekt og krav til opførsel på en Mindekirkegård, bør derfor italesættes inden eleverne går i gang. *Hvorfor kræver en kirkegård særlig respekt?*

Opgaver ved KZ-feltet

Baggrunden om KZ-feltet

Cirka 600 danskere omkom frem mod befrielsen, som følge af opholdet i de tyske fængsler og koncentrationslejre. Det svarer til, at omkring 10% af kz-fangerne omkom.

Efter krigen blev der i 1947 sendt en delegation til Tyskland med den opgave at identificere ligene af de danskere, som under besættelsen var afgået ved døden i de tyske koncentrationslejre. Det lykkedes at identificere 120, som kom til Danmark på ladet af åbne hvide lastbiler i 1947. De pårørende blev tilbudt at få begravet deres afdøde i Mindelunden, eller på en anden valgfri kirkegård. I gravlunden hviler 31 af de 120 frihedskæmpere, som alle døde i tyske koncentrationslejre. I midten af gravlunden er et mindesmærke, som er udført af den danske kunstner Axel Poulsen.

Opgaverne til KZ-feltet

Inden I lader eleverne arbejde med opgaverne er det oplagt, ud fra deres niveau, at I snakker om, hvad de har hørt og ved om tyske koncentrationslejre.

De første opgaver kan eleverne løse på egen hånd.

Opgaven med fortællingen med Jørgen Staffeldt skæbne kræver at du samler eleverne (med god afstand) og fortæller/læser op af historien. Efterfølgende skal eleverne bruge den nye viden til at svare på en række spørgsmål, der er opsat efter niveau.

Fortælling om Jørgen Staffeldt

Jørgen Staffeldt blev født den 30. december 1912 i Hellerup. Hele hans familie var meget religiøse, så han havde gennem hele sin opvækst og videre i sit liv religion og tro tæt ind på livet. Da Jørgen blev voksen, blev han ansat på et forlag, sådan et der trykker bøger, blade og andet. Netop det job, viste sig at blive nyttigt for Jørgen i hans sidenhen arbejde som modstandsmand da tyskerne besatte Danmark den 9. april 1940.

Er der nogle som kan komme med et bud på hvorfor netop dét job, var godt at have for en modstandsmand?

Svar: På et forlag kunne Jørgen i alt hemmelighed trykke ulovlige blade og foldere, hvor han kunne kritisere tyskerne og få andre danskere til også at gøre modstand.

Under krigen blev Jørgen hurtigt en aktiv modstandsmand blandt andet ved at trykke de ulovlige blade, planlægge hvordan modstandsfolk skulle springe bygninger ejet af tyskerne i luften, og så hjalp han også danske jøder, med at flygte til Sverige. Alt hans modstandsarbejde gjorde, at han hurtigt blev udpeget, til at lede en kendt modstandsgruppe kendt under navnet 'Holger Danske'.

Den 16. februar 1944 skete der dog dét, der ikke måtte ske. Tyskerne havde fået opsporet hvilket hemmeligt navn, hans dæknavn, som Jørgen brugte for ikke at blive genkendt af tyskerne. Det var 'Peter Jörgensen'. For at lokke Jørgen frem, sendte tyskerne en dansk mand ind i en boghandler inde i København, hvor Jørgen ofte kom. Her spurgte den danske mand efter 'Peter Jörgensen' og sagde han havde en vigtig besked. Jørgen, som ikke anede at der var fare på færde, kom hurtigt hen til boghandlen, men blev fanget af det tyske politi. Han blev ført til en tysk dommer, og blev dømt til evigt arbejde i en koncentrationslejer.

Jørgen døde dagen efter juleaften d. 25. december 1944 grundet sygdom og sult. Han blev 32 år gammel. Da 2. verdenskrig var slut, sendte den danske regering danske mænd og kvinder ned til forskellige koncentrationslejre, med målet om at finde de danskere, som var døde. Her fandt de Jørgen, og det er derfor han i dag ligger begravet i Mindelunden.

Opgaver på Det Store Gravfelt

Baggrundshistorien om Det Store Gravfelt

Kort efter befrielsen opdagede medlemmer af den danske modstandsbevægelse, hvad der var sket på stedet. Den danske offentlighed havde under krigen ikke vidst, at det var her at tyskerne henrettede og begravede modstandsfolk, så det kom som et chok for alle. I den store græsplæne lige foran Det Store Gravfelt fandt man 202 lig begravet hvoraf 197 var danske modstandsfolk. 105 af dem blev genbegravet i Det Store Gravfelt den 29. august 1945. De resterende modstandsfolk blev genbegravet andre steder i landet ud fra deres pårørendes ønske – de er alle nedskrevet på den store mindetavle foran monumentet.

Skulpturen af moderen med sin døde søn er lavet af Axel Poulsen med inskription af et vers fra et af Kaj Munks digte. Valget af skulpturen var meget omdiskuteret, da kritikere mente at den ikke skildrede modstandskampen. Denne diskussion kan du oplagt tage efter, at eleverne selv har tegnet deres egen version, hvor du spørger ind til om de synes at Axel Poulsens version er vellykket.

Opgaverne til Det Store Gravfelt

Ud fra forskellige niveauinddelte opgaver skal eleverne først på egen hånd undersøge det Store Gravfelt.

0.-1. klasse og til 2.-3- klasse

Opgaverne har med forskelligt niveau fokus på brugen af dæknavne. Her er det oplagt at snakke om, hvorfor dæknavne var nødvendige at bruge under krigen.

0.-1. klasserne skal også undersøge det Danske Rigsvåben, som er på alle grave og mindetavler i Mindelunden. Her kan man snakke om hvad det Danske Rigsvåben er, og om det er noget som de har set det før samt hvad det fortæller om de afdøde at de har det på deres grav.

I opgave 3, skal alle eleverne tegne en ny skulptur over monumentet. 0.-1. klasserne skal bare give den gas, mens der stilles lidt højere krav til 2.-3 klasserne.

4.-5. klasse

Opgaverne går ud på at sige noget om modstandsfolkernes alder, og om de kan komme med en samlet udtalelse om den. Her er en oplagt snak med eleverne at spørge ind til hvorfor det overvejende er unge mænd, som ligger begravet i gravfeltet. I opgave 3 skal 4.-5. klasserne tegne en skulptur til minde om modstandsbevægelsen, og skal derfor gøre sig forskellige overvejelser om dette, dertil hvilke tre tillægsord som beskriver deres bedst.

Opgaver ved Mindemuren

Baggrund om Mindemuren

Mindemuren udgøres af 151 tavler med navnene på de modstandsfolk, som forsvandt i løbet af krigen. Langt de fleste af dem forsvandt i tyske koncentrationslejre og fængsler. Det som kendetegner alle personerne på Mindemuren er, at det ikke har været muligt at finde deres lig efterfølgende. Vi kender navne og dødsdatoer på de omkomne, bl.a. fordi tyskerne var omhyggelige med at registrere, hvem de havde i fangeskab.

Opgaverne til Mindemuren

Ud fra forskellige niveauinddelte opgaver skal eleverne ud og arbejde med forskellige spørgsmål omkring Mindemuren.

Opgave 1 og 2 til 0.-1. klasse

Eleverne skal i denne opgave ud og kigge på alle mindetavlerne, mens de leder efter fornavne der begynder med bogstavet O (der er 8). De skal samtidigt lægge mærke til om der er flest navne på mænd (148 personer) eller kvinder (3 personer).

Er der nogle som kan komme med et bud på hvorfor der er flest mænd?

Svar: Der er flere gode svar på det, men kønsrollerne i 1940'erne spiller en rolle. Kvinderne skulle passe børn og hjem og kunne derfor ikke deltage på samme måde som mændene. En anden forklaring er at kvinderne var en del af modstandskampen, men deltog med lidt mindre farlige opgaver og derfor ikke blev fanget (derfor døde de heller ikke).

Opgave 1 til 2.-3.- klasse

Opgaven går ud på at eleverne skal gøres sig overvejelser om modstandsfolkernes alder, samt om de kan komme med en samlet udtalelse om den. Her er det relevant at snakke med eleverne om hvorfor det overvejende er unge mænd der bliver mindet på Mindemuren.

Er der nogle som kan komme med et bud på hvorfor der er flest mænd?

Svar: Der er flere gode svar på det, men kønsrollerne i 1940'erne spiller en rolle. Kvinderne skulle passe børn og hjem og kunne derfor ikke deltage på samme måde som mændene. En anden forklaring er at kvinderne var en del af modstandskampen, men deltog med lidt mindre farlige opgaver og derfor ikke blev fanget (derfor døde de heller ikke).

Opgave 1 til 4.-5. klasse

Eleverne skal sætter modstandsfolkernes erhverv i spil, for at se om der er en sammenhæng med hvilken del af samfundet medlemmerne af modstandsbevægelsen kom fra, og vurdere om de evt. kunne bruge deres erhverv i modstandskampen. Opgaven giver eleverne et indtryk af, hvordan de forskellige erhverv kunne bruges aktivt i modstandskampen, fx kunne en bogtrykker trykke illegale blade og en fragtmand køre med våben gemt på sit lad.

Opgave 2 til 2.-3.- klasse & 4.-5. klasse

Opgaven skal sætter dem i gang med at undersøge de tekster som de pårørende har valgt at der skulle skrives på hver enkelt mindetavle på Mindemuren. Her går *Altid frejdig når du går igen* flere steder og mange andre trøstende og værdige ord.

Opgave 3 til alle klassetrin

Fortællingen om Monica Wichfeld skæbne kræver at du samler eleverne (med god afstand) ved hendes mindetavle (blandt de sidste mod syd, kan findes på www.findgravsted.dk) og

fortæller/læser op af den historie, som du finder herunder. Efterfølgende skal eleverne aktivere den nye viden ved at tegne for 0.-1. klasserne, og 2.-3.- klasserne og 4.-5. klasserne svare på spørgsmål opstillet efter deres respektive niveau.

Inden du fortæller Monicas historie er det oplagt med en snak med eleverne om, hvilke former for modstand kvinder kunne lave. Nøgleord: Skjulte modstandsmænd, smuglede våben i fx barnevogne, agerede ledsager for engelske spioner.

Monica Wichfeld – en fortælling om en kvinde, som lavede modstandsarbejde

Monica Emily Wichfeld blev født i 1894 i Nordirland. Da første verdenskrig brød ud i 1914 blev Monicas tre brødre sendt i krig for at kæmpe mod det tyske kejserrige og Østrig-Ungarn. Ud af hende tre brødre vendte kun én hjem fra krigen, de andre to var døde. Brødrenes død tog rigtig hårdt på Monica, og hun opbyggede et stort had til tyskerne, da hun mente, at det var dem som havde slået brødrene ihjel.

Efter lidt tid begyndte det dog at gå bedre for Monica, og en dag mødte hun en dansk mand, som hun hurtigt giftede sig med. Da 1. verdenskrig var slut, flyttede de to sammen på et gods på Lolland-Falster i Danmark, og sammen fik de tre børn, to drenge og en datter. For Monica gik det rigtig godt, og hun nød livet i Danmark, men alt det ændrede sig den 9. april 1940 hvor Tyskland besatte Danmark. Monica havde ikke glemt sit had til tyskerne, og hun havde lovet sig selv at ingen tysker nogensinde igen, skulle komme på tværs af hende. Derfor besluttede Monica hurtigt, at blive en del af den danske modstandsbevægelsen i Danmark og lave modstandsarbejde.

Kan I komme med nogle eksempler på, hvordan man kunne lave modstandsarbejde under krigen?

Noget af det modstandsarbejde Monica lavede allermest var, at hun skjulte våben og modstandsfolk på sit gods på Lolland-Falster. Den 13. januar 1944 gik det dog galt for Monica, da tyskerne havde fundet ud af, hvad Monica lavede. Fordi Monica havde lavet så meget modstandsarbejde, blev hun faktisk den første kvinde, som af tyskerne blev dømt til døden i Danmark.

Monicas datter har efterfølgende fortalt, hvordan hun havde det, da hun som blot 22 årig hørte over radioen at hendes mor var blevet dømt til døden: "Alt gik i stå i mit hoved da jeg hørte det over radioen, men jeg måtte tvinge mig selv til ikke at blive ked af det, for jeg var sammen med andre medlemmer fra modstandsbevægelsen, og én af de andre kendte kun mit dæknavn 'Frk. Hviid'. Ham som kun kendte mit dæknavn måtte ikke vide at det var min mor, for så ville han jo pludselig kende mit rigtige navn."

Hvorfor tror I, at det var så vigtigt for Monicas datter, at det andet medlem af modstandsbevægelsen ikke fik hendes rigtige navn at vide?

Til både Monicas og hendes families held udførte tyskerne aldrig henrettelsen af Monica. Tyskerne fortrød hendes dødsdom fordi de ikke mente, man kunne henrette en kvinde. I stedet for at blive dømt til døden blev Monica sendt i en koncentrationslejr hvor hun døde den 27. februar 1945. Da ingen efter krigen har kunne finde hendes krop, husker vi hende på en tavle her på Mindemuren.

Opgaver ved henrettelsespladsen

0.-1. klasse og 2.-3- klasse

Vi har valgt ikke at lave opgaver til 0.-1. klasse og 2.-3- klasse ved henrettelsespladsen. Det er dog oplagt at I lige runder og fortæller stedets historie. Vurderer i det anderledes end os, er I selvfølgelig mere end velkommen til at laver opgaver på stedet.

4.-5. klasse

Eleverne bliver i opgaverne introduceret til henrettelsespladsen og to afskedsbreve med dertilhørende arbejdsspørgsmål. Det kan for elever være en hård oplevelse at stå ved henrettelsespladsen, og det kan give nogle interessante snakke om død og hvordan livet altid går videre.

Evaluering

Sidste side i opgaverne er et lille evalueringsskema som eleverne meget gerne må udfylde og poste ind af brevsprækken ved vagtkontoret, ved hovedindgangen.

Vi hører også meget gerne fra jer lærere

Har du kommentarer eller lyst til at være med til at samarbejde omkring udvikling af undervisningstilbud i Mindelunden, hører vi meget gerne fra dig. Du kan skrive til Anna Wagn, der er formidlings- og kommunikationsansvarlig på mail: aw@km.dk